

to suknie te są jakby starożytne. Naturalnie, z wyjątkiem Halli. Jej suknie, — to przeczuje mody przyszłości. Rozmowa męska, czasami mieszana z wyjątkiem Halli. Jej suknie, — to przeczuje mody przyszłości. Rozmowa męska, czasami mieszana...
Ale główną osobą w towarzysztwie nie jest proboszcz, tylko wikary, „uniwersytecki” „wykształcony”, apodyktyczny, suchy, z twarzą ascety — w stylu Savona-rolli. Kobiety patrzą w niego jak w tęczę. Panna Wilkowska też jest nauczycielką gimnazjalną, ma około czterdziestu lat i jest bardzo wyszła. Bo ma przyjechać wizytator. Jest podobno bardzo miły, ale zawsze widzi wyjątki. Nie mam pojęcia, choć sama byłam nauczycielką, jakim cudem gimnazjalna zawsze napród wiedzą o przyjęciu wizytatorów. Może to jakiś „młody” „ostreżona” „uczycielski”? To tak, jak w pie-śni Wajdeloty: „Kiedy zaszła Litwa ma uderzyć...”
Podczas zwierzeń P. Wilkowskiej rozmowa schodzi na teory literackie. Słyszysz, że obraża osramić księżkę A. Hulewica. „Nowy wspaniały świat”, która to księżka dzięki niesłychanej pomocy dostała się do czytelników. Niepodobna? Niemożliwe! Zgrzeszenie! Dzieci w rektorach wytwarzane, matematyzacja. Straszne! Światło religijne. Jak strzały przeszły mnie spożyczenia. A na ostrzejszą strzałę to był wzrok ks. wikariego. Ale ja nie jestem ochotcem, jak się bardzo wystraszę. I też się na niego popatrzyłam. A potem to już rozmowa leciała jak lawina — od dzieci w rektorach do porównania ładomowego macierzyństwa. Zwarty front przeciw „kramniku”. „Niezależna ołłara”. „Niezależna ołłara”. „Niezależna ołłara”. „Niezależna ołłara”. „Niezależna ołłara”. „Niezależna ołłara”.
derwał z mejsa. — „A czyja? — ja ją znam — to była dobra, pobożna, miłosierna istota — niech się pani

Byłam w jakimś ła — tak! A jak? Niemymyślnie, wszystko przez to, że nie miałem pieniędzy na nowe śniegowce, a te stare co noszę, już mi się wyszły. Był odział, potem morderczy się okropnie ślisko. A mnie w moich karakach — wieszcie, to są barany, tylko tak się mówi, „elegancko” — więc w tych ciężkich baranach jest mi niewygodnie — i grucham, głową o łód — aż mnie zamoczyła. Czuję, że mnie ktoś podnosi — i unoszi. Gdy przyszła, do ciebie, uświadomiam sobie, że leżą. Oj! toż toż do biblioteki doktora, nie zmieniaj nic, — nawet przed portem trzy różne. Pierwsza ma szał, druga „Zima”, trzecia „Wiosna”. Te mój, chciał mi głowę obwiązać. Choć się ruszył. — Ani, ani.
— Lecz spokojnie! co to jest! porządnie się pani rozbija. Kobiety chodzą nie umięty.
To mnie rozgniewało.
— Ja dawnej nawet po Tatrach chodziałem.
— Mnie? Był teraz bardzo „oswojone”, jeżeli po nich takie chuchro chodzą — rozśmiały się — a ten śmiech był taki, że się przestraszałem złościć.
Znow próbowałam wtargnąć.
— Nic! pane! Rozważona jesteś — Niszczę pani! — tak się ruczyłam, to jakby wa i rusza się! — Istotnie, tak się ruczyłam, to jakby mnie pieścią kto między oczy łupną! —
— Ja się pana nie boję — rzekłam nieco bez związku ku logicznemu — bo ja nie wierzę w to wszystkie.
— Taak? No, no — don Kiszot, rycerz w spodnicy — Nie jest pan wcale sympatyczny — zapewniam go — ale nie jest pan winny.
— Mam wrażenie, że „gdys przed stu laty czeptała się przy Halli, Wilki i...“
— Nie czepiałam się! One mi! brady jako przyszwolke.

Zgasiał Ale zaczynałam się ją sprawą interesować. Byłam w jakimś ła — tak! A jak? Niemymyślnie, wszystko przez to, że nie miałem pieniędzy na nowe śniegowce, a te stare co noszę, już mi się wyszły. Był odział, potem morderczy się okropnie ślisko. A mnie w moich karakach — wieszcie, to są barany, tylko tak się mówi, „elegancko” — więc w tych ciężkich baranach jest mi niewygodnie — i grucham, głową o łód — aż mnie zamoczyła. Czuję, że mnie ktoś podnosi — i unoszi. Gdy przyszła, do ciebie, uświadomiam sobie, że leżą. Oj! toż toż do biblioteki doktora, nie zmieniaj nic, — nawet przed portem trzy różne. Pierwsza ma szał, druga „Zima”, trzecia „Wiosna”. Te mój, chciał mi głowę obwiązać. Choć się ruszył. — Ani, ani.
— Lecz spokojnie! co to jest! porządnie się pani rozbija. Kobiety chodzą nie umięty.
To mnie rozgniewało.
— Ja dawnej nawet po Tatrach chodziałem.
— Mnie? Był teraz bardzo „oswojone”, jeżeli po nich takie chuchro chodzą — rozśmiały się — a ten śmiech był taki, że się przestraszałem złościć.
Znow próbowałam wtargnąć.
— Nic! pane! Rozważona jesteś — Niszczę pani! — tak się ruczyłam, to jakby wa i rusza się! — Istotnie, tak się ruczyłam, to jakby mnie pieścią kto między oczy łupną! —
— Ja się pana nie boję — rzekłam nieco bez związku ku logicznemu — bo ja nie wierzę w to wszystkie.
— Taak? No, no — don Kiszot, rycerz w spodnicy — Nie jest pan wcale sympatyczny — zapewniam go — ale nie jest pan winny.
— Mam wrażenie, że „gdys przed stu laty czeptała się przy Halli, Wilki i...“
— Nie czepiałam się! One mi! brady jako przyszwolke.

Och! ja i detektywi! — tom się wybrała! Spróbowalam tylko mówić z p. Adamem, on sprawę zna — przez Oleszyckiego głównie, który był sędzią Śledczym przy niej. Powiada, że co do Witolda niema wątpliwości. Z pewnością — było zrobione głupio — ale właśnie dlatego — gwałtowność — co miał p. ręką... A potem jego zachowanie się podczas procesu — czuło się, że on coś ukrywa. Mówił, że to samobójstwo, a tymczasem wszyscy twierdzili, że Jadwiga była właśnie wtedy w świetnym humorze — nawet ta kłótnia ranna go nie popsuliła. Anka podobno powiedziała: „panienka tak wyglądała, jakby do ślubu miała iść.”
— Za niego?
Pan Adam popatrzył na mnie —
— Może — może myślę, że jak powie doktorowi o wszystkim, to on go zmusi do małżeństwa.
— Mimo, że był zaręczony?
— Ech! moje dziecko — tak bardzo znowu tamtej nie kochał — kobieciarz był i lekkoduch —
— Ale — jeżeli ta p. Jadwiga była — tak szlachetna, jak mówią, to —
— Moja Ewuniu! postaw się w jej położeniu, biednej, zarabiającej ciężko na życie, samotnej dziewczyny, której grozi hańba — przytem religijnej. Onaby tego — co ta Zośka Maczkowa, Smolakówna z domu — nie zrobiła — niedozwolony zabieg, bo to grzech. Co miała robić? A dobra była — słodka, łagodna i śliczna.
Tak, tak — myślę sobie — jak już śliczna, to p. Adam — mięknie jak wosk.
— Lubiała ptaki — mówił dalej zlekka rozmarzony — bo psów i kotów nie, nieporządek robią w domu, a ona była pedantką trochę. — Oj! czekaj — gdzieś tu jest jej fotografia.
Wyciąga szufladę z śliczn go sekretarzyka empire — schowanie dobre, bo tego sprzętu nie otwiera nikt — stol. żeby stać.
— Jest — woła triumfalnie.
Fotografia nadpalona trochę, tylko róg, Na tle srebrnej pleśni osnieszonych gałęzi — w białym berecie, w białym swetrze i ciemnej, rozsypanej się drobnie fałdami spodnicy — ona, oskrzydłona rojem ptaków, — sypie im ziarno — jak Zosia z P. Tadeusza. — Buzia słodka, śliczna — coś jednak jest w zarzysie ust — nie wiem — może, że wąskie — coś twardego...
— Jak ona dzieci lubiała! — mówi p. Czachowicz — jaką była pielęgniarzką! Świętą miała cierpliwość. Tak doktorową oblaskawiła...

— Dlaczego właściwie? Przecież oprócz turtki i bramy było główne wejście.
— Nikomu się nie chciało dzwonić — właściwie tego przedpokoju nigdy nie używano — ja tylko raz tam byłem — jakieś szafy, duże lustro, wogóle rupiecie — szło się tamtędy do jadalni. —
— Więc w tej jadalni, Panie doktorze?
— Ano — przychodziłam ja, Jadwiga leży. — Widzę, że już niema nic do roboty — exitus mortalis. —
— A cóż on mówił?
— Mówił, że siedzieli przy herbacie, on widzi, jak Jadwiga podnosi swoją umiłowaną filiżankę szklaną do ust — od jakiejś przyjaźni do dostała podobno tę filiżankę — na imieniny — no i naraz krzyk — zlatuje z krzesła, krzyczy, baby się zleciały, akurat było po targu, wszystkie ciotki i babki kucharki, tej Antki, w kuchni się zebrały — wpadły do jadalni, zrobił się gwałt — zaczęły ją rozcierać — ona się wije, jęczy — a on do telefonu — i tyle wiem, — a prawda... jeszcze przylatuje Walenciak ogrodnik, krzyczy, że pan kona, pędzę, wie Pani — on w trzecim pokoju leżał — atak sercowy — ledwie go odratował...
— To tak z wrażenia ten atak? — pytam.
— Może tak, może nie — słyszeć coś mógł, choć to daleko, a może Walenciak mu powiedział. Wprowadził twierdził, że zastał doktora, leżącego bez życia, ale może się tak wyklamuje — nie wiem — a on sam ani o tem, ani wogóle o całej tej sprawie brata, mówić nigdy nie chciał.
— Ale ostatecznie, Panie doktorze, dlaczego Witolda zasądono? Czy były jeszcze jakie inne dowody?
— Wie Pani, najwięcej to przez tę Antkę — ja tam tak wszystkiego nie pamiętam, ale to wiem, że Antka okrutnie na niego psioczyła — Józka nie — co prawda to prawda — ale ta jęczała — a to wszystko przez tego wilczurę — Witek go lubił, a one obie z Jadwigą urągały zawsze na psa, że zły. Wcale nie był taki zły. Chyba, że kogo nie lubił. A one obie mu się nie podobaly. Więc Antka, jak nie zacznie gadać... I o tej kłótni, i że panicz tuż przed podwieczorkiem był na chwilę sam w pokoju...
— Istotnie był?
— Tak, bo pies się rzucił na Antkę, widać go drażniła, i Jadwiga wybiegła do kuchni, jak posłyszała wrzask, i on został sam — a potem to i on wyleciał, jak pies zaczął ujadać. Bo Jadwiga waliła go szpicrutą, a on

— Tak! bo wtedy trzeba było...
— Wziąć to...
— Nie! Nie biała się pani trakt!
— To słiznie — jak pani chce, to może teraz opu-
dzić — dam pani papierosa... jak babcię Kocham — z mo-
nopoli, bez opium lub innych usypiających ingrediencyj,
i — pogadamy...
— Stadłam, wzięłam, zapaliłam.
— Moja droga pani, jak to pani na imię?
— Ewa!
— Wzięć pani Ewo, bardzo mi miło, że mogę z kims
do ludzi podobnych pogadać. Czy pani zauważyła, że
ludzi jest mało? Matopoliów tylko dużo, trochę mi się
nudzi, a muszę tu siedzieć, aż wysprzedam wszystko —
— A potem?
— W świat!
— Lokaj?
— Gdzie oczy poniosą —
— Jeczliby — jeczliby — znalazło się winogor
— Nema winogor — samobójstwo — rozumie pa-
ni — samobójstwo i już!
— Miałam wrazenie, że chce we mnie coś wrodzić, ale
diabeł? — bo winogor nie jest! Ten człowiek istotnie
mógł zarządzić, zastąpić, ale nie mógł truć — to nie!
Zamiłkiński oboje. W pokoju był jak nigdyś czerwony
portok — przed portretem Niny Krasnickiej trzy pu-
rowe róże. Wzięć tak szanował pamięć brata i jego
miłość. — Jęgor? Coś przeszło przez mój bólący mózg

— miał kaganiec i nic jej nie mógł zrobić. Witek zapomi-
niał mu go zdjęć po spacerze. Coś tam Antce nagadał,
Jadwidze nie, może nie chciał przy służbie...
— I wrócili do pokoju?
— Tak! ale Antka się wściekła — i jak potem buzię
rozpuściła, jak jeszcze do tego wszystkiego dodała, że
panicz przed spacerem proszki bratu dawał...
— Z czego zapewne wywnioskowali, że ich trochę
— ściągali?
— A tak! — oho! już kalinowski most — z Panią
to się tak przyjemnie rozmawia, bo inne kobiety to czło-
wiekowi do słowa dojść nie dają. Pójdzie Pani jeszcze
przez most?
— Nie! za zimno — dowidzenia Panie doktorze!
— Moje uszanowanie — Pani ma rację — jak kto
raz z płucami zacznie, to już musi się szanować. — Kie-
dy mąż przyjedzie?
— Na Święta. — Już idę, straszny wiatr — dowi-
dzenia!
— Patrzą na rzekę — po drugiej stronie dwór — tylko
to Kalinieckim zostało, bo po wojnie musieli grunta roz-
parcelować. Ale i tak połowa należała do jego siostry —
stare, wychudłe pannisko — a gderliwe! bałam się jej —
och! — Staliśmy raz na moście, Wita, Hala, ja, Felek
Oleszycki i Romek. Jak szybko woda płynie, choć po,
brzegach skut ją lód, jedna fala drugą poganiam, stalowc
lśniący wiję się nurt... Tak się i wtedy wił. Trzeba wra-
cać, mróz, wiatr, a słońce wlaty w pierzynę chmur. Brr!
— Dogodziłam sobie, leżałam trzy dni z gorączką —
dziś wstałam, będzie przyjęcie — rocznica ślubu pp. Cz.
Oni to zawsze uroczystości obchodzą. Tu się wszystko
uroczystości obchodzi. Przyjechała Hala z mężem — bez
dzieci — ma ich czworo. Jerzyk na pierwszym roku praw,
Kryśka w 7-jej gimnazjalnej i jeszcze dwa berbecie... Te
ostatnie pod opieką starej niani pozostawione — bo
Kryśka nie ma czasu — świetlica, zebrania, organizacje,
sport, zabawy. Czasem się uczy. Podobno zdolna... Na-
ogół idealna — Jerzyk też — no i te małe również. Nie
wiem — młodszych wcale nie znam, a tych dwoje star-
szych ledwie pamiętam. Strasznie dawno tu nie byłam.
Ależ Oleszycki się zmienił! Taki był przystojny chłopak
niegdyś, a teraz — pan prokurator — chłodny, mało-
mówny — o! czy to tak działa obowiązek oskarżania
z urzędu? Nie lubię urzędów i papierów urzędowych —
a Oleszycki akurat tak wygląda jak papier, którym czło-

błyskawicą — i znikło. — On siedział w fotelu brata
i palił, jak tamten — wreszcie rzeki —
— Pani tak, jak Wita, ona też chciała mnie rato-
wać, — ach! jakie to było dobre stworzenie — jaka
szkoda, że się tak zmarnowała, musiała szaleć i ko-
chać — bo taką była miłościwą na wielką skalę, jak te
z renesansu — a, że musiała żyć tu — w tem ciasnym
kolisku, bo pracować jej nikt nie nauczył — pieniądze
były niewiele, trafiała na ćmy, co się w jej ogniu spala-
ły — gdyby była znalazła człowieka, coby ją opanował,
toby może było inaczej — bo to był porządny, warto-
ściowy człowiek. —
— Zamiłki. Wstałam.
— Już pójdę.
— Trzymaj się pani na nogach? — no, no, nad-
pełknięta mózgowica i stare wino — dobrą pani ma gło-
wę. Pamięta pani, jak się to u Kalinieckich na imieni-
nach pilo. „Kochajmy się“ i „Wsiadanego“? To dobra
szkoda, no i dziadek panią mógł wykształcić — dobre
też wina miał.
— Podałam mu rękę.
— Dziękuję! — dowidzenia! —
— Zaśmiał się.
— W to wątpię. Bo jak tylko dom i stare graty
sprzedam, jadę w świat — może do Kanady, może do
Afryki — może złoto znajdę — może odkryję jaką wy-
spę — będę milionerem — albo — w każdym razie mam
dwie ręce, parę nóg — zdrowie, mimo — zatrzymał się —
(dopowiedziałam sobie — mimo lat więzienia) — będę
pracował, będę żył, chcę żyć, żyć!
— Przerwał i twarz mu się zachmurzyła. Naturalnie,
zły jest na siebie, że tyle powiedział, ludzie zawsze za-
lują, jak się wygadają.
— Trzeba iść! — Wzięć życzyć panu — czego? —
(zastanowiłam się) — Pełni życia!
— Dobrze! (roześmiał się) — dobrze! — a teraz —
jak pani chce iść, — to niech pani idzie, tędy — przez
furtkę ogrodową. —
— Nie! — wyjdę przez bramę — jak wszyscy.
— Głupie gadanie! — przepraszam — ale — nie
bronić straconej pozycji! Co komu, z tego przyjdzie?
Mnie — co odchodzę stąd — czy pani, której będą do-
kuczać — czy umarłym? —
— Spojrzał na trzy róże. Czy one są kluczem zagad-
ki? I ja ją muszę rozwiązać.

